

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 112/2024 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anna Kankaanpää, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Savon ammattiopiston rehtori Rauno Kettunen, Itä-Suomen ammatillisen koulutuksen järjestäjien ISAKO-verkosto
- puheenjohtaja Riikka-Maria Yli-Suomu, Ammatillisen koulutuksen Areena -verkosto
- toimitusjohtaja Veli-Matti Lamppu, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- johtava erityisasiantuntija Eira Bani, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- asiantuntija Jussi-Pekka Rode, Sivistysala ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ammattiopisto Luovi
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Opetushallitus
- Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
- Koulutuskuntayhtymä OSAO
- Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (REDU)
- Suomen Kuntaliitto
- Turun konservatorio
- AEL-Amiedu Oy (Taitotalo)
- Axxell Utbildning Ab
- Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajat ja asiantuntijat AO ry
- Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry
- Finlands Svenska Lärarförbund FSL rf
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Suomen Kansanopistoyhdistys ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- Suomen Vanhempainliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, lukiolakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on julkisen talouden kestävyuden vahvistaminen, ja sillä puretaan kuntia ja koulutuksen järjestäjiä koskevia normeja.

Valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 lukien siten, että se kohdentuu aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Lisäksi hallitus päätti myöhemmin 20 miljoonan euron lisäsopeutuksesta ammatilliseen koulutukseen. Jotta säästö saataisiin kohdennettua hallituksen linjauksen mukaisesti, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta päätettäessä opiskelijavuosien määrä saisi alittaa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien vähimmäismäärän. Lisäksi kuntien rahoitusosuutta koskevia ammatillisen koulutuksen säännöksiä muutettaisiin, jotta hallituksen päättämä 100 miljoonan euron vähennys saataisiin valtion lisäksi koskemaan myös kuntasektoria.

Lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa koskevia säännöksiä muutettaisiin joustavammaksi koskien oppivelvollisia opiskelijoita. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta laatia tutkintokohtainen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma luovuttaisiin. Lukiolakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuosisuunnitelma luovuttaisiin. Lisäksi luovuttaisiin koulutuksen järjestäjän velvoitteesta määrärajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Oppimisen tuen mahdollistamiseksi lukiokoulutuksen rahoitusta vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti 10 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen. Lakia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta muutettaisiin siten, että määrärahalisäys kohdentuisi valtion maksuosuuteen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksen tavoitteena on yhtäältä parantaa julkisen talouden kestävyyttä ja toisaalta purkaa kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä koskevia normeja. Lisäksi oppimisen tuen mahdollistamiseksi lukiokoulutuksen rahoitusta vahvistetaan hallitusohjelman mukaisesti 10 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen kohdentamalla määrärahalisäys valtion maksuosuuteen. Sivistysvaliokunta kannattaa tavoitteita julkisen talouden kestävyuden vahvistamisesta ja norminpurusta sekä oppimisen tuen rahoituksen vahvistamista. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Julkisen talouden vuosia 2025—2028 koskevan suunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 milj. eurolla vuodesta 2025 lukien siten, että vähennys kohdentuu aikuisten, jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Leikkauksesta kohdistetaan valtion rahoitusosuuteen 42,6 milj. euroa ja kuntien rahoitusosuuteen 57,4 milj. euroa. Lisäksi myöhemmin päätetty 20 milj. euron lisäsopeutus ammatilliseen koulutukseen kohdistetaan valtion rahoitusosuuteen. Toisen asteen koulutukseen kohdistuvilla norminkevennyksillä tavoitellaan yhteensä viiden miljoonan euron säästöjä.

Vuoteen 2025 kohdistuvat sopeutukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää joulukuussa 2024 tehtävällä niin sanotulla varsinaisella suoritepäätöksellä ammatillisen koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrät varainhoitovuodelle 2025. Varsinaisen suoritepäätöksen valmistelu perustuu talousarvioesityksen mukaiseen määrärahasoon ja tavoitteellisten opiskelijavuosien enimmäismäärään. Koulutuksen järjestäjien tulevan varainhoitovuoden rahoitus määräytyy varsinaisen suoritepäätöksen perusteella, ja se myönnetään koulutuksen järjestäjille rahoituspäätöksellä, joka tehdään vuoden lopussa sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt talousarvion.

Ammatilliseen koulutukseen kohdistuva 120 milj. euron sopeutustoimi toimeenpannaan varsinaisella suoritepäätöksellä koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää vähentämällä. Vaikka opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä vuosittain valtion talousarvion rajoissa, ministeriö ei kuitenkaan voi alittaa koulutuksen järjestäjälle järjestämisluvassa määrättyä tavoitteellisten opiskelijavuosien vähimmäismäärää. Hallituksen esityksen mukaan arviolta noin 50:llä koulutuksen järjestäjällä vähennyksen kohdentamisessa tulisi vastaan järjestämisluvassa määrätty opiskelijavuosien vähimmäismäärä. Jotta säästö saadaan kohdennettua koulutuksen järjestäjille tarkoituksenmukaisella tavalla, esitetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että varainhoitovuoden 2025 rahoituksesta päätettäessä tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä saa alittaa järjestämisluvassa määrätyn tavoitteellisten opiskelijavuosien vähimmäismäärän.

Julkisen talouden suunnitelman linjausten mukaisesti ammatillisen koulutuksen säästö tulee toteuttaa siten, että rahoituksen ja opiskelijapaikkojen vähennyksiä ei kohdenneta perusopetuksen päättävien nuorten eikä vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen. Saadun selvityk-

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

sen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoituksena on kohdistaa tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennykset vuoden 2025 varsinaisessa suoritepäätöksessä ensisijaisesti niille koulutuksen järjestäjille, joilla ajantasaisimman opiskelijoiden pohjakoulutusta kuvaavan tilastoaineiston perusteella on ollut enemmän tutkinnon jo suorittaneita opiskelijoita kuin ensimmäistä ammatillista tutkintoaan suorittavia opiskelijoita. Tutkinnon suorittaneille kohdistuneen koulutuksen määrä oli vuonna 2022 noin 65 000 opiskelijavuotta, mikä oli noin 35 prosenttia opiskelijavuosien kokonaismäärästä.

Sivistysvaliokunta pitää perusteltuna, että tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennykset kohdennetaan koulutuksen järjestäjille laskennallisella, tilastotietoon pohjautuvalla menettelyllä ilman erillistä koulutuksen järjestäjä- tai koulutusaloitusta harkintaa. Vähennykset ovat tällä tavoin mahdollisimman ennakoitavia ja yhdenvertaisella tavalla toteutuvia. Koulutuksen järjestäjät kohdentavat opiskelupaikkojen ja rahoituksen vähennykset eri koulutusaloille, tutkintoihin ja koulutuksiin ottaen huomioon ensisijaisen toiminta-alueensa työvoima- ja koulutustarpeet.

Saadun selvityksen mukaan koulutuksen järjestäjillä on viime kädessä vastuu siitä, että opiskelupaikkojen vähennykset kohdistetaan tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Keskeistä on resursien oikea kohdistaminen perusopetuksen päättävien ja ilman ammatillista tutkintoa olevien yhteishaun sekä jatkuvan haun välillä siten, että vähennykset kohdistuvat jatkuvan haun aloituspaikkoihin. Jatkuvan haun valinnassa etusijalle voidaan asettaa hakijat, joilla ei ole aiempaa tutkintoa.

Sivistysvaliokunta pitää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina. Valiokunta on jo aiemmin (SiVL 5/2024 vp) pitänyt perusteltuna sitä, että rahoituksen vähentäminen kohdennetaan erityisesti jo toisen asteen ammatillisen perustutkinnon tai korkeamman asteen tutkinnon suorittaneiden aikuisten ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkinto- sekä perustutkintokoulutukseen. Valiokunta uudistaa talousarvioesityksestä antamassaan lausunnossa (SiVL 11/2024 vp) ilmaistun kannan siitä, että ammatilliseen koulutukseen kohdistuvien rahoitusleikkausten ja tulevan rahoitusuudistuksen vaikutuksia koulutuksen laatuun, vaikuttavuuteen ja saavutettavuuteen sekä osaamistavoitteiden saavuttamiseen tulee seurata jatkossa tarkasti.

Norminpurku

Asiantuntijalausunnoissa on pääosin kannatettu toisen asteen koulutusta koskevan sääntelyn keventämistä. Samalla on kuitenkin myös katsottu, että ehdotetuilla muutoksilla on vain vähäisiä vaikutuksia käytännön toimintaan ja että niiden merkitys koulutuksen järjestämisen kustannuksissa on pieni.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa (HOKS) koskevia säännöksiä joustavoitetaan oppivelvollisten opiskelijoiden osalta. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tunnistaa ja tunnustaa oppivelvollisen aiemmin hankittu osaaminen vain siltä osin kuin se koskee ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita taikka lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimival-

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

taisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta laatia tutkintokohtainen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa ehdotetaan luovuttavaksi. Sivistysvaliokunta kannattaa ehdotettuja muutoksia.

Asiantuntijalausunnoissa on pääsääntöisesti kannatettu sitä, että HOKSia kevennetään osana normien purkua, sillä HOKSin laatimisesta ja päivittämisestä on tullut raskas ja aikaa vievä prosessi kirjaamistyön ja tietojensiirron osalta. Oppivelvollisten henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman kirjaamisvelvoitteiden keventäminen mahdollistaa työn suuntaamista aiempaa enemmän opetukseen ja ohjaukseen.

Samoin asiantuntijalausunnoissa on pääosin kannatettu tutkintokohtaisen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa koskevan laatimisvelvoitteen poistamista laista, mutta todettu myös, että koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin jatkossakin huolehtia osaamisen arvioinnin yhtenäisistä käytänteistä.

Lukiokoulutus

Lukiolaista ehdotetaan poistettavaksi koulutuksen järjestäjän velvoite laatia opetussuunnitelmaan perustuva vuosisuunnitelma sekä velvoite selvittää määräajoin opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. Sivistysvaliokunta pitää lukiolakiin ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina.

Asiantuntijalausunnossa on todettu, että vuosisuunnitelman laatimisesta ei ole välttämätöntä säätää lailla, mutta suunnittelutyötä joudutaan kuitenkin joka tapauksessa tekemään eikä säännöksen kumoaminen tosiasiallisesti poista nykyisen säännöksen mukaista työtä. Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti koulutuksen järjestäjä voi jatkossa itse päättää, kuinka se toimintansa tältä osin suunnittelee.

Lukiolaissa säilytetään velvoite koulutuksen järjestäjän ja huoltajien välisestä yhteistyöstä, mutta laista ehdotetaan poistettavaksi koulutuksen järjestäjän velvoite selvittää määräajoin huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. Useissa asiantuntijalausunnoissa korostetaan kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön tärkeyttä. Kun kodin ja oppilaitoksen yhteistyövelvoite säilyy lukiolaissa, ei ehdotetun muutoksen arvioida merkittävästi heikentävän oppilaitoksen ja opiskelijoiden huoltajien välistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa. Muutoksen ei myöskään arvioida aiheuttavan merkittäviä vaikutuksia koulutuksen laadun kehittämiseksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 112/2024 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

Helsingissä 7.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok
varajäsen Ritva Elomaa ps
varajäsen Teemu Keskisarja ps
varajäsen Marko Kilpi kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp Vastalause

Vastalause

Perustelut

Ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaukset

Valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen, kohdistuen aiemmin toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille aikuisille järjestettävään ammatti-, erikoisammatti- ja perustutkintokoulutukseen. Myöhemmin päätettiin 20 milj. euron lisäsopeutuksesta.

Rahoitusta vähennetään samanaikaisesti, kun toisen asteen koulutukseen ja sen rahoitusjärjestelmään suunnitellaan merkittäviä muutoksia. Yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten vaikutuksia on vaikea ennakoida. Koulutuksen järjestäjät eivät kykene arvioimaan niiden kokonaisvaikutuksia tulevaan rahoitukseensa.

Esitys heikentää aikuisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan työelämässä, sillä koulutuksen järjestäjien rahoituksen vähentäminen johtaa tarjonnan supistumiseen ja vaarantaa niiden toimintaedellytykset. Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa alaa ja hankkia uutta, työelämärelevanttia osaamista ei tulisi heikentää, sillä työnmurros ja työurien pidentäminen edellyttävät uudelleen kouluttautumista ja joustavaa siirtymistä alalta toiselle. Jatkuvan oppimisen kokonaisuuteen ja työurien pidentämiseen tarvitaan hallitukselta kokonaisvisiota, nyt sellainen selvästi puuttuu.

Leikkauksen kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin aikuisiin. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia ja ammatillisen koulutuksen saavutettavuutta kasvukeskusten ulkopuolella. Ammatillisen koulutuksen leikkaukset osuvat erikoistuneisiin koulutuksen järjestäjiin siten, että osalla oppilaitoksista ammatillisen koulutuksen budjetista leikataan yli 10 prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen rahoitus on yleiskatteellista, joten leikkausten kohdentuminen on todellisuudessa täysin koulutuksen järjestäjän vastuulla ja koulutuksen järjestäjän arvojen ja valintojen varassa. Leikkaukset vaikuttavat myös oppivelvollisiin, koska vähentyvät resurssit tulevat vaikuttamaan koulutuksen tarjontaan sekä saavutettavuuteen ja opetuksen määrään sekä laatuun. Erityisesti perustutkintokoulutuksen ryhmissä on eri rahoitusmuodoilla (vos, työvoima, oppisopimus) opiskelevia nuoria ja aikuisia. Suunniteltu leikkaus on käytännössä mahdotonta kohdentaa pelkästään jo tutkinnon suorittaneisiin.

Hallituksen tekemät leikkaukset ammatillisen koulutuksen rahoitukseen aiheuttavat tilanteen, jossa koulutuksen järjestäjän on sopeutettava toimintaansa. Käytännössä tämä tarkoittaa koulutusten lopettamista ja koulutustarjonnan supistamista, henkilöstön vähennyksiä ja opiskelijoiden saaman opetuksen vähenemistä. Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa ovat jo alkaneet muutokset ja yt-neuvottelut tuotannollisista ja taloudellisista syistä.

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

Vastalause

Muutokset ammatilliseen koulutukseen (rahoitusleikkaukset ja niiden kohdentaminen, kokeilulaki, muutokset lakiin ammatillisesta koulutuksesta sekä lakiin ja asetukseen opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta, aikuiskoulutustuen poisto) ovat erittäin suuria ja vaikutuksiltaan ennakoimattomia. Työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaanto-ongelma tulee pahenemaan entisestään ja kuntien mahdollisuudelta onnistua TE-uudistuksessa viedään näin keinovalikkoa.

Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman muutokset

Norminpurun ei tulisi olla keino vähentää rahoitusta, vaan vapauttaa resursseja koulutuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman keventäminen on sinänsä perusteltua, mutta keventämisen tulisi kohdentua enemmänkin HOKSin tietosisältöön ja rakenteeseen, joka on henkilökohtaistamisen, ammatillisen kasvun ja urasuunnittelun näkökulmasta liian tekninen ja raskas.

HOKSiin ehdotettava muutos ei todellisuudessa tuo esitettyä noin 3,5 milj. euron säästöä. Henkilöstön työn ajankäytön tehostamista ei ole mahdollista toteuttaa yksittäisillä, hyvin marginaalisilla (lomakkeen) muutoksilla, jollaisia esitetyt muutokset nyt ovat. Esitettävät toimenpiteet normien purkamiseksi ammatillisessa koulutuksessa vaikuttavat pistemäisiltä toimilta, joiden nojalla toteutetaan säästöjä ammatillisen koulutuksen rahoitukseen.

Kohdistamalla keventämistä laajemmin kirjattaviin tietoihin ja tiedonsiirron sujuvuuteen, olisi todennäköisemmin mahdollista saada aikaan esitetyn mukainen säästö. Näitä toimenpiteitä olisivat muun muassa opiskelijahallintojärjestelmien ja kansallisten tietovarantojen (kuten eHOKS ja Koski) saumattomampi tiedonsiirto, opiskelijakohtaisen opetuksen ja ohjauksen määrän seurannasta ja kirjaamisesta luopuminen sekä oppimisen tukeen liittyvän kirjaamistyön vähentäminen ja uusista kirjaamisvelvoitteista pidättäytyminen.

Esityksen perusteluissa todetaan, että muutos mahdollistaa joustavamman ryhmien muodostamisen ja vähentää HOKSin laatimiseen liittyvää työmäärää. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelu on perustunut reformin myötä yksilöllisiin opintopolkuihin. Ns. ryhmämuotoisia HOKSeja ei ole mahdollista toteuttaa, koska oppilaitoksessa samoissa tiloissa opiskelee samaan aikaan oppivelvollisia ja ei-oppivelvollisia, joille jokaiselle on laadittava henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman poistaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että koulutuksen järjestäjällä ei jatkossa olisi velvollisuutta laatia tutkinto- tai koulutuskohtaista osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa. Tavoiteltu kustannussäästö on 0,5 milj. euroa. Jotta kustannussäästöön päästäisiin, työmäärän tulisi vähentyä yhden henkilön kolmen viikon työpanoksen verran. Arvioitu työmäärän ja kustannusten säästö koulutuksen järjestäjälle on ylimitoitettu. Todellinen työmäärä on lähempänä 3–4 päivää tutkintoa kohden. Jos velvoite osaamisen arvioinnin suunnitelmien tekemisestä poistetaan, niin niihin käytetyt resurssit tulisi kohdentaa opiskelijoiden opetukseen ja ohjaamiseen. Nyt kyseessä on pelkästään koulutusleikkaus.

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

Vastalause

Vaikka laki ei edellyttäisi koulutuksen järjestäjiä laatimaan osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmia, tulee koulutuksen järjestäjillä olla selkeät osaamisen arvioinnin menettelytavat, jotka ohjaavat opettajia, työpaikkaohjaajia ja arvioijia osaamisen arviointiin liittyvissä tilanteissa, kuten arvioijien perehdyttämisessä, arvioinnin mukauttamisissa sekä osaamistavoitteiden ja ammattitaitovaatimusten poikkeamisissa sekä arvosanasta päättämisessä. Lakiesityksessä ehdotettu osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelman laatimisvelvoitteen poistaminen ei näin ollen vähennä hallinnollista työtä ja tuo säästöjä. Yhteiset menettelytavat yhtenäistävät arvioinnin käytäntöjä ja varmistavat opiskelijoiden tasavertaista kohtelua osaamisen arvioinnissa.

Lukiokoulutuksen vuosittainen suunnitelma

Hallinnollisia resursseja vievien normien ja velvoitteiden keventäminen voi olla sinänsä järkevää, jotta lukiot voivat keskittyä laadukkaan lukiokoulutuksen toteuttamiseen. Lakiesityksessä ehdotettu lukuvuosisuunnitelman laatimisen velvoitteen poistaminen ei kuitenkaan vähennä hallinnollista työtä ja tuo säästöjä, koska lukioden on kuitenkin suunniteltava lukuvuosittain toimintaansa.

Kun suunnittelutyö joudutaan lukuvuoden työn valmistelussa joka tapauksessa tekemään, ei velvoittavan säädöksen kumoaminen lukiolaissa siten tosiasiallisesti poista nykyisen säädöksen mukaista työtä. Näin ollen säädöksen kumoaminen ei tuo tavoiteltua kustannussäästöä. Lukuvuosisuunnitelmia tai vastaavia dokumentteja joudutaan jatkossakin laatimaan, vaikka velvoite kumotaisiin laista. Kyse on sekä keskeisestä paikallisesta koulutusjohtamisen työvälineestä että myös oppilaitoksen toimintaa ohjaavasta oikeudellisesta asiakirjasta, jolla määritetään oppilaitoksen toimintaa ja siihen liittyviä oikeudellisia vastuita.

Lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan oppilaitoksen työajat, yhteiset tapahtumat ja toiminta sekä opetuksen järjestämistä koskevat oleelliset seikat. Suunnitelma on johtamisen keskeinen työkalu esimerkiksi opetushenkilöstön koko lukuvuoden yhteissuunnittelutyöajan määrittämisessä. Suunnitelman laatimatta jättäminen hämärtäisi johtamisen näkökulmasta opetushenkilöstön työajan määrittelyä. Suunnitelman perusteella toteutetaan käytännössä myös arviointi oman toiminnan toteutumisesta lukuvuositasolla.

Oppilaitoksen opiskelijoiden tapaturmavakuutuksen osalta on oleellista, että lukuvuosisuunnitelmaan perustuen on osoitettavissa, mikä on oppilaitoksen lukuvuosisuunnitelmassa vahvistettua toimintaa, esimerkiksi erilaiset opintomatkat, tilaisuudet ja tapahtumat.

Opiskelijoiden, mutta myös opetushenkilöstön kannalta on oleellista tietää, miten opetus on suunniteltu toteutettavaksi. Lukuvuosisuunnitelma on kuvaus opetuksen yleisestä järjestämisestä, kuten itsenäisestä työskentelystä sekä koulutuksen hankkimisesta.

Lukuvuosisuunnitelma on keskeinen työkalu myös kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Sen kautta oppilaitos pystyy kertomaan omasta toiminnastaan ja tavoitteistaan huoltajille. Parhaimmassa tapauksessa lukuvuosisuunnitelma tehdään huoltajia kuunnellen ja konsultoiden. Kun vanhemmat ovat mukana lukuvuoden suunnittelussa, he ymmärtävät paremmin koulun tavoitteet ja toimintatavat ja voivat näin paremmin tukea nuoren oppimista kotona. Lisäksi vanhemmat tuovat

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp

Vastalause

suunnitteluun erilaisia näkökulmia ja konkreettisia toimenpiteitä, joilla on mahdollista lisätä niin yksittäisten oppilaiden kuin koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia.

Huoltajien näkemysten selvittäminen

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä väylä nuorten kasvun ja oppivelvollisuuden suorittamisen tukemiseen. Yhteistyö ei ole pelkästään palautteen keräämistä, vaan kyseessä on vuorovaikutussuhde, jonka kautta on mahdollista saada tietoa nuorten erityistarpeista ja opiskeluun vaikuttavista elämäntilanteista. Yhteistyö huoltajien ja vanhempien kanssa on osa oppilaitoksen toimintaa ja oppilaitoksen toiminnan kehittämistä. Oletettavaa on, että koulutuksen järjestäjä keräisi palautetta yhteistyössä huoltajien kanssa joka tapauksessa, eikä tavoiteltua säästöä tosiasiaassa synny. Esitettyä muutosta voidaan siten pitää lähinnä kosmeettisena tai hypoteettisena. Tässäkin tapauksessa kyseessä on ennemminkin normien purkamiseksi verhoiltu miljoonan euron suuruisen koulutusleikkaus.

Tiedonvaihdon huoltajien ja oppilaitoksen välillä tulee olla ajantasaista ja sujuvaa. Esimerkiksi lukion opiskelijoiden oppimisen tuen tarpeet ovat kasvaneet viimeisten vuosien aikana, ja sen takia tiedonvaihto on entistä tärkeämpää.

Mahdollinen yhteistyön ja tiedonvälityksen heikentyminen on erityisen huolestuttavaa hauraamassa asemassa olevien opiskelijoiden, kuten esimerkiksi kehitysvammaisten, maahanmuuttajataustaisten tai muiden erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden näkökulmasta. Kodin ja lukion saumaton yhteistyö on edellytys opiskelijan hyvinvoinnille.

Tilanteessa, jossa nuorten pahoinvointi ja oppimisen haasteet ovat lisääntyneet huolestuttavasti, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä tulee vahvistaa sen sijaan, että sen edellytyksiä murennetaan entisestään. Tärkeänä osana toimivaa kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä on vanhempien ja huoltajien kuuleminen tasaisin väliajoin. Hyvin toteutettu kodin ja oppilaitoksen yhteistyö tukee tutkitusti lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Se mm. vahvistaa lapsen ja nuoren itsetuntoa, edistää hyvinvointia, vähentää kiusaamista, lisää kouluun kiinnittymistä, parantaa koulukäytöstä sekä johtaa parempaan koulumenestykseen.

Lukiokoulutuksen oppimisen tuki

Toisen asteen oppimisen tuen kehittäminen on erittäin tärkeää. Lukiokoulutuksen 10 milj. euron rahoitus on ehdotettu kohdennettavaksi valtion rahoitusosuuteen, ja siten kunnan rahoitusosuutta koskevaa prosenttiosuutta on esitetty muutettavaksi. Lukiokoulutukseen suunnattava lisärahoitus tulisi kuitenkin kohdentaa nimenomaan oppimisen tukeen. Oppimisen tuen rahoituksen kohdentuminen yleiskatteelliseen rahoitukseen on ongelmallista, sillä se ei oletettavasti tosiasiallisesti kohdennu täysimääräisesti oppimisen tukeen, vaan uppoaa lukiokoulutuksen rahoitusvajeen paikkaamiseen. Oppimisen tukeen kohdennettava rahoitus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi perusopetuksessa vakiinnutetulla tavalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusrahoituksen kaltaisena korva-merkittynä mekanismina. Oppimisen tuen osalta tulisikin varmentaa tuen vahvistaminen selkeillä tuen säädöksillä.

Valiokunnan mietintö SiVM 6/2024 vp
Vastalause

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 7.11.2024

Nasima Razmyar sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Tuula Haatainen sd
Inka Hopsu vihr
Hanna Kosonen kesk
Pia Lohikoski vas
Markku Siponen kesk